

unødvendige gentagelser og udeladelser, der lader læseren i stikken. Fischer beskrives således næsten identisk i noter både på s. 193, 194, 248 og 444, derimod ikke, hvor det burde være sket, s. 78. S. 209 note 1 refereres og citeres en lang passage af et brev fra Chr. IX. Det er unødvendigt, da det i sin helhed er trykt senere (s. 407). Flere citater af breve i indledningen er af samme grund overflødige. Holstein (s. 218) er ikke identificeret i nogen note, derimod i registret fejlagtigt som Holstein-Holsteinborg i st. f. Holstein-Ledreborg. Det midt på s. 442 af Monrad omtalte værk sigter ikke til den i note 2 nævnte bog. Flere breve, helt eller delvist udateret, er enten ikke søgt eller fejlagtigt dateret. Et brev af 20. april u. å. til Chr. Richardt (s. 450) kan ud fra indholdet utvivlsomt dateres til 1881, jvf. Monrads omtale af arbejdet med redegørelsen om 1864 og af Chr. Winthers kones forestående død (11. juni 1881). Breve, der af Hauge er dateret 27. nov. 1883 (s. 351 ff) og 10.-11. marts 1883 (s. 322 ff) hidrører begge fra 1882; etc, etc. En række gentagelser af Monrad i nært på hinanden følgende breve kunne være skåret væk i udgaven. Omvendt er en række passager, ja hele breve fra New Zealandstiden udeladt som »væsentlig kun omhandlende økonomiske Dispositioner« (s. 40) og problemer. Det er uheldigt, da disse dog udgjorde en så afgørende, og derfor så interessant, faktor i nybyggerens hverdag.

Trods disse svagheder må udgaven modtages med glæde. For med den begynder tiden at være inde til den store, på moderne psykologisk grundlag byggede, Monrad-biografi, der kunne afløse P. Stavnstrups for sin tid så fortræffelige arbejde.

Leo Tandrup

R. Steen Steensen: *Vore panserskibe 1863-1943*. (Stubes Forlag, 1968). 492 s.

Bogen slutter sig til kommandørkapitajn Steensens tidligere behandlinger af dels torpedobådenes, dels ubådenes historie i den danske marine. Tekstens kerne omgives af først et rids af panserskibenes internationale historie og som bogens slutning et tilsvarende rids om de store enheders aftagende betydning i marinestrategien. Efter indledningen behandles de enkelte danske panserskibes historie: deres bygning, indretning og udstyr samt deres livshistorie, dvs. togter og ombygninger. Hovedvægten er lagt på det tekniske, mens særlige bemandingsproblemer m. m. ikke omtales. I det hele er den gennemlustrerede bog nærmest en opslagsbog, hvor man kan finde tekniske enkeltheder; der siges derimod ikke noget om panserskibene i offentligheden, herunder i den forsvarspolitiske debat. Der siges heller ikke meget om marineledelsens dispositioner og planer med skibene.

Vagn Dybdahl

Morten Borup (ed.): *Breve fra og til Holger Drachmann. 1-2*. (Gyldendal, 1968). 465 og 442 s.

Samlingen er udgivet af Det danske Sprog- og Litteraturselskab; i anlæg og opbygning følges da også ret nøje mønstret fra udgaven af brdr. Brandes' breve og fra Bjørnsons korrespondance. Brevene går i tid fra 1862 til bruddet med Brandes 1883; de er udvalgt med henblik på at vise Drachmann som digter og i forhold til tidens stridsmænd; privat korrespondance er kun medtaget meget lidt (D.s breve til faderen har Morten

Borup lige udgivet i Fund & Forskning, XV, 1968). Hvis brevene vurderes ud fra den almene, politiske histories synsvinkel, er der ikke meget af betydning i samlingen, selv om der naturligvis er en række enkeltheder om det kulturpolitiske.

For litteraturforskningen må brevsamlingens værdi især ligge i det bidrag til Holger Drachmanns historie, som den især er. Det væsentlige er det billede, der tegnes af Drachmanns arbejde – hans kraft var i den retning kolossal; arbejdet kan følges tæt fra planlægning over realisation og frem til modtagelsen i offentligheden og blandt vennerne. Som helhed er værket derfor meget mere snævert end de to tidligere nævnte brevsamlinger.

Vagn Dybdahl

Jep Lauesen Frost (red.): De gamle byfoged-, birke- og herredsfuldmægtige. Erindringer fra retslivet i tiden før retsreformen af 1919. (Gad, 1967). 360 s.

Fhv. højesteretsdommer Frost har her højst heldigt formået en række ældre jurister til at berette om deres fuldmægtigtjeneste i provinsen før 1919. De tretten forfattere dækker nogenlunde hele landet og alle sider af retsvæsenet både efterforskning, kriminal- og civilret, forvaltning og den omfattende sagførervirksomhed, som fuldmægtigene dengang også drev. Tillige berettes om arbejdsgang og om forholdet til befolkningen. Som helhed giver erindringerne et fyldigt og afrundet indtryk af denne samfundsgruppe, og selv de måske vel mange, men dog varierede gentagelser har deres værdi ved at styrke troværdigheden. Et personregister ville yderligere have øget bogens værdi.

Vagn Dybdahl

Fr. Teist: På afstand. Erindringer og tidsbilleder. (Gyldendal, 1968). 264 sider.

Højesteretssagfører Fr. Teist har ikke taget megen del i det offentlige liv. For en videre kreds er det da også navnlig den del af bogen, der motiverer »tidsbilleder« i undertitlen, som har interesse. Fr. Teist er embedsmandssøn (og en aldeles udmærket skribent); han skildrer meget fint og med sans for den illustrerende detalje livet i Rønne og Randers før 1914. Allerede som student fik han tilknytning til sagførervirksomheden, her som senere ikke mindst den administrative og rådgivende virksomhed for godsejere; også det giver anledning til udmærkede billeder både fra majoraternes sidste tid og fra godserne i mellemkrigstiden. Til dette kommer adskilligt til belysning af sagførergeringen først i Vordingborg, senere i København. Politisk interesse har her forskelligt om Steinckes processer i 1939 og om sagen mod Richard Jensen under besættelsen.

Vagn Dybdahl

Timofei Ksenofontowitch Jaschik: En livkosaks erindringer (Zac, 1968). 103 s.

Jaschik var op mod 1914 livkosak hos Nikolaj II og blev under 1. verdenskrig livkosak hos enkekejserinde Dagmar. Efter revolutionen fulgte han hende til Danmark, hvor han efter hendes død drev en mindre forretning, indtil han selv døde i 1946. De udgivne erindringer fortæller kort om Jaschiks soldaterliv og om hans hof-tjeneste. Den sidste gav ham lejlighed til at lære tsarfamilien at kende; han giver en række uprætentiøse portrætter, der vel ikke er dybtgående eller